

LOZAN ANTLAŞMASININ ERTELEDİĞİ KONULAR

Erdi BATUR
E. Vali

24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile yeni Türkiye, milletlerarası ortamda resmen tanınan bir devlet oluyordu. Bu durum, dört yıl süren ağır ve kanlı mücadele sonunda mümkün olabilmişti. Savaş, Türkiye topraklarını paylaşmak ve parçalamak isteyen devletler ile yapıldığı için bu zafer, ülkeyi hemen huzur ve güvene kavuşturamadı. Bunun sebepleri, taraflar arası güvensizlik ile kesin çözüme bağlanmamış konuların görüşülmesi sırasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların çözümünün ileri tarihe bırakılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu hal, taraflar arası normal ilişkilerin kurulmasını uzunca bir zaman geciktirmiştir.

Lozan'ın çözülmeden bıraktığı şu konular vardı: İngiltere ile Musul anlaşmazlığı, Fransızlara olan Osmanlı borçları, Hatay sorunu, Yunanistan ile ahâli değişimi ve Ege sorunları gibi meseleler idi. Bunlara aşağıda kısaca değinelim.

MUSUL MESELESİ

I. Dünya Savaşı'ndan önce Musul Bölgesi petrol sebebiyle İngiltere, Fransa, Almanya ve ABD arasında rekabet konusu olmuş, fakat 1916 Sykes-Picot Antlaşması ile bölge Fransa'ya bırakılmıştır. 1920 San Remo Konferansında Fransa, kendisini Orta Doğu meselesinde destekleme sözü karşılığında bölgeyi İngiltere'ye bırakmıştır.

Lozan Türk-İrak sınır görüşmelerinde Türkiye; "Musul, Süleymaniye ve Kerkük Bölgeleri'nde nüfus çoğunluğunun Türk olması sebebi ile söz konusu bu yerler Türk sınırları içinde kalmalıdır." görüşünü ileri sürmüş, fakat İngiltere bu görüşe itiraz etmiştir. Bunun üzerine çözüm, dokuz ay içinde bir sonuca ulaşmak üzere yerini ikili görüşmelere bırakılmıştır. 19 Mayıs 1924'te İstanbul Görüşmeleri'nde taraf tutumlarında değişiklik olmadığından bir sonuca ulaşılamamıştır. Türkiye bu bölgenin Türk sınırları içinde kalması konusunda ısrar etmesine rağmen İngiltere, bu fikre yanaşmadığı gibi Hakkâri ilinin dinsel çoğunluğunun Süryani olduğunu ileri sürerek Irak'a katılması gerektiğini ileri sürmüştür. İstanbul Görüşmeleri sonuçsuz kalınca İngiltere, Türk-İrak Sınır Bölgesi'nde kışkırtmalar yaparak ilişkileri gerginleştirmeye çalışmıştır.

1924 Eylül'de konu Milletler Cemiyeti tarafından ele alındı. Türkiye, plebisit yapılmasını teklif etti. İngiltere bu teklife yanaşmadı. Milletler Cemiyeti komisyon raporuna uyarak bölgeyi Irak'a bıraktı. Bu sıralarda İngiltere Milletler Cemiyetine hâkim durumda idi.

Türkiye bu karara büyük tepki ile karşılık verdi. Yeni savaştan çıkmış Türk Hükümetinin tekrar savaş kararı vermesi kolay değildi. Bu sebeple

Kaynak: <https://21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/politik-sosyal-kulturel-arastirmalar-merkezi/lozan-baris-andlasmasi-ni-korumak-vazifemizdir>

5 Haziran 1926'da İngiltere ile anlaşarak Milletler Cemiyetinin kararını kabul etti.

FRANSA İLE MESELELER

Lozan Görüşmeleri'nde Osmanlı borçları konusu önemli idi. Fakat bu konunun yanında başka meseleler de vardı.

Birinci mesele; Türkiye-Suriye sınır tespiti idi. 20 Ekim 1921'de Ankara İtilafnamesi'ne göre, bir ay sonra sınırın kesin olarak belirlenmesi için öngörülen komisyon 1925'te kuruldu. Sınır belirlemede aksaklık çıktı. Bunun üzerine Türk ve Fransız hükümetleri doğrudan diplomatik müzakereleri neticesinde 18 Şubat 1926'da anlaşma parafe edildi. Fransa, Musul konusunda İngiltere'yi desteklediği için imzayı bekletti. İngiltere ile yapılan "Dostluk ve İyi Komşuluk Sözleşmesi" kesinleşince Fransa anlaşmayı imzaladı.

İkincisi; Türkiye'de bulunan Fransız misyoner okulları meselesi oldu. Tarih ve coğrafya gibi derslerin Türkçe okutulması konusunu Türk hükümeti, ülkenin kendi iç meselesi olduğunu ileri sürerek Fransa ve Papalığı bu işe karıştırmadan sorunu çözdü.

Borçlar Meselesi; Osmanlı Devleti tahvil çıkarmak suretiyle en fazla Fransa'dan borç almıştı. Lozan Görüşmeleri'nde tahvil sahipleri ile Türkiye arasında yapılacak görüşmeler ile borç sorununun tespit edilmesi kararlaştırıldı. 13 Haziran 1928'de imzalanan anlaşma ile ödenecek borcun miktarı ve ödeme şekli bir formüle bağlandı. Bu anlaşmalarla Osmanlı Düyun-u Umumiyesi tarihe karıştı. Lakin 1929 ekonomik buhranı ödeme güçlükleri sorununu ortaya çıkardı. Nihayet görüşmeler sonucu 22 Nisan 1933 Paris Borç Sözleşmesi imzalanarak bu konu hal yoluna girdi.

Arkasından kapitülasyon sistemi kalıntılarını temizlemek amacıyla Adana-Mersin demiryolunun Türklere teslimi konusuna Fransa bu karara karşı çıktı. Halbuki Fransa batı devletleri içinde Misak-ı Milliye ilk tanıyan devletti. Misak-ı Milli de kapitülasyon tasfiyesi öngörülüyordu. Sonra Fransa işi uzatmayarak 1929 Haziran ayında razı olarak anlaşmayı imzaladı ve demiryolu Türklere teslim edildi.

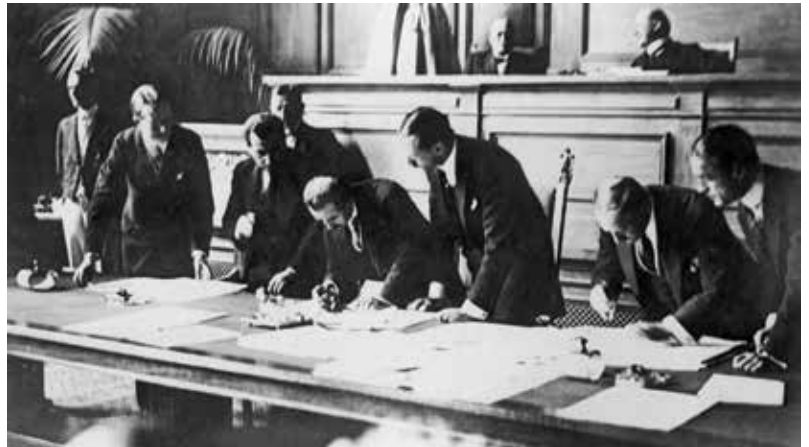
İskenderun (Hatay) Sancağı; 1936 Yılında ortaya çıkan Hatay sancağı meselesi ile 1939 yılına kadar tekrar gerginlik devresine girdi. Türkiye-Fransa ile 20 Ekim 1921 tarihli Ankara İtilafnamesi'nde Suriye sınırları içinde görülen İskenderun sancağına özel bir idare şekli tanınmıştı. Türk parası orada resmi nitelik olacak, sancak halkı milli kültürünü koruyacaktı. Fransa'nın bir mandater devlet olarak Suriye'ye yerleşmesi kolay olmuştur. Avrupa buhranlarının aldığı istikamet karşısında Fransa, Suriye ve Lübnan ilişkilerini yeni bir düzene sokarak 1936 Eylül ayında Suriye, Kasım ayında da Lübnan'a bağımsızlık verdi. Yalnız Suriye'ye bağımsızlık verilirken İskenderun sancağı hakkında hiçbir hüküm yoktu. Kısacası Fransa Suriye'den çekilirken, sancak üzerinde bölgeyi Suriye'ye terk ediyordu. Bu sebeple Türk Hükümeti bu

durumu kabul etmedi. Fransa ile yapılan görüşmede uygun bir gelişme olmayınca 9 Ekim 1936'da Fransa'ya verdiği notada: "Suriye'ye yapıldığı gibi İskenderun sancağına da bağımsızlık verilmesi"ni istedi. Atatürk'te 1 Kasım 1936 günü TBMM açılış konuşmasında "Hakiki sahibi öz Türk olan İskenderun, Antakya ve havalisi mukadderatıdır. Bunun üzerinde ciddiyet ve kat'iyetle durmaya mecburuz." demek suretiyle Türk Devleti'nin kararlı caydırıcılık stratejisi uygulanmıştır.

Görüşmeler sonucu Fransa teklifini Türkiye kabul ederek Milletler Cemiyeti'ne konu havale edildi. Milletler Cemiyeti 14 Aralık 1936'da meseleye el koydu. Konsey 27 Ocak 1937'de sancak için bir statü kabul etti. İki devlet garantisi ile toprak bütünlüğü sağlanarak sancak Hatay adını aldı.

Birtakım kargaşaların olması ardından Türkiye, 30 bin kişilik bir kuvveti Hatay sınırlarına yığdı. Fransa daha yumuşak davranarak Fransız valiyi geri çekip yerine Türk vali atadı.

Almanya'nın 1938 Mart ayında Avusturya'yı ilhakı, Fransa'nın Hatay politikasını etkilemişti. Berlin-Roma mihverinin gittikçe ağırlığını arttırdığı günlerde; Fransa'nın, Doğu Akdeniz'de stratejik önemi olan ve boğaz-

Kaynak: <https://www.boluolay.com/haber/18103943/turkiyenin-bagimsizlik-muhru>

Kaynak: <https://acikradyo.com.tr/editorden/5-baslikta-lozan-antlasmasin-in-onemi-10-lozan-yanina-10-yanit>

lara hâkim olan Türkiye'ye olan ihtiyacı artmıştı. Bu sebeple Fransa Hatay konusunda tutumunu değiştirdi, gelişmeler Türkiye lehine döndü.

Antakya'da Türk ve Fransız askeri heyetler arasında yapılan görüşmeler sonunda iki devletin koruması altına alınan Hatay'a her iki devlet tarafından toplam 2.500 mevcutlu askeri kuvvetin gönderilmesi kabul edildi.

Paris'te başlayıp Ankara'da devam eden görüşmelerde "Dostluk Antlaşması" imzalanması iki devleti yakınlaştırdı. Ağustos ayında yapılan seçimlerde Türkler meclis çoğunluğunu elde ettiler ve 2 Eylül 1938'de Hatay Meclisinin ilk toplantısında meclis, Tayfur Sökmen'i Cumhurbaşkanı olarak seçti. Yemin töreninden sonra Cumhurbaşkanı, Abdurrahman Melek'i Başbakan olarak atadı. Bağımsız Hatay Cumhuriyeti böylece kurulmuş oldu.

Yeni devletin resmi dili Türkçe idi ve milletvekilleri Türkçe yemin etmişlerdi. Hatay Devleti ile Türkiye arasında gayet yakın ilişkiler kuruldu. Hatay Meclisi Türk Medeni Kanunu ile Türk Ceza Kanunu'nu kabul etti, Hatay Meclisinin müşavir istekleri Türkiye tarafından olumlu karşılanıyordu.

Hatay'ın anavatana katılma isteği karşısında Fransa'nın tutumu yeniden mesele oldu. Fakat Avrupa'da siyasi durum değişmişti. 1939 Mart ayından itibaren olaylar savaşa doğru yol almıştı. Türk-İngiliz İttifakı girişimleri, Batılı barış çabaları nedenleri ile Fransa Türklerin isteklerini kabul etmek zorunda kaldı. 23 Haziran 1939'da iki devlet arasında yapılan Antlaşma ile Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını kabul etti. Buna karşılık Türkiye'de Suriye'nin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğüne saygı gösterecekti.

Hatay; tarihi, kültürel ve coğrafi konumuyla stratejik konuma haiz olduğundan Doğu Akdeniz'de bir durum üstünlüğü sağlayarak İskenderun Körfezi adeta Türk körfezi haline gelmiştir.

İTALYA İLE MÜNASEBETLER

İtalya mücadeleye en realist davranışı göstermiş ve kendi iç konuları sebebiyle Anadolu macerasına girmemiştir.

1911-12 Trablusgarp Savaşı'nda Osmanlıları yenen İtalya, I. Dünya Savaşı'ndan sonra On iki Ada'yı kendi topraklarına katmıştı. Türkiye, Lozan

Barış Antlaşması ile İtalya'nın adalar üzerinde egemenliğini tanımış ve bu ülke ile 30 Mayıs 1928'de Tarafsızlık ve Uzlaşma Antlaşması da imzalanmıştır.

SOVYETLER İLE MÜNASEBETLER

Sovyetlerin ticari ve ekonomik münasebetler yolu ile Türkiye'yi nüfuz altına alma istek ve çabalarına karşılık Türkiye, Batı'ya yönelerek komünist propagandası oyununa gelmemiştir. Türkiye ile Sovyet dış ilişkileri hükümetler seviyesinde devam etmiştir.

TÜRK-YUNAN MÜNASEBETLERİ

A. Türk-Yunan Mübadillerin Yerleştirme Sorunları: Kurtuluş Savaşı ardından imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nda Türk ve Yunan Halklarının Mübadelesine ilişkin sözleşme ve protokol gereği Türkiye'deki Rumlarla, Yunanistan'daki Müslümanların büyük bölümünün karşılıklı olarak yer değiştirmesi kararlaştırıldı. Buna göre; İstanbul belediye sınırları içinde yerleşmiş (etabli) bulunan Rumlar ile Batı Trakya Türkleri bu değişimin dışında tutulacak, kısacası bunlar buldukları yerlerde kalacaklardı. Fakat "yerleşmiş" deyim yorumu kapsamında görüş ayrılığı çıktı. Bu görüş ayrılığı Milletler Cemiyetine havale edildi. Orası da meselenin hukuki niteliğinden, Daimî Adalet Divanından istişârî mütalaa istedi. Divan'ın 1925 Şubat ayında yaptığı yorum, anlaşmazlığı çözemedi. Bunun üzerine her iki tarafta siyasi anlaşma ile çözüm yoluna giderek 10 Haziran 1930 tarihli antlaşma ile yerleşme tarihleri ve doğum yerleri ne olursa olsun, İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türklerinin hepsi "etabli" kapsamı içine alındı.

B. Türkiye ile Yunanistan arasında yer alan Ege Deniz'i 660 km² alan olup uzunluğu kuzeyde 270 km, güneyde 400 km genişlikle Anadolu ve Balkan Yarımadası arasında yer alan bir bölümdür. Akdeniz'den iç bükey bir yay biçimindeki adalar dizisi ile ayrılmış olan Ege Denizi, kuzeyde Çanakkale Boğazı ile Marmara Denizi'ne bağlanır. Adının mitolojide Attika Kralı Aigeus'tan kaynaklandığı sanılmakta, bölgede çok sayıda ada bulunması nedeniyle de Ege Denizi eskiden beri Adalar Denizi diye anılmaktadır. Ege Denizi'nde 3 bin ada-adacık ve kayalık vardır.

Ege Denizi ve Ege Ada'ları konusunda Türkiye ile Yunanistan arasında birtakım anlaşmazlıklar vardı. Ege Adaları'nın silahlandırılması, ya da askeri durumu, Ege Denizi'yle ilgili kıta sahanlığı, karasular, hava sahası gibi konulardan kaynaklanan anlaşmazlıklara "Ege Sorunu" denir. Ayrıca mübadillerin yerleştirme (etabli) sorunları vardı.

Türkiye ile Yunanistan arasındaki Ege Denizi ve adalar ile ilgili anlaşmazlık I. Dünya Savaşı öncesinden süregelen 1911-12 Trablusgarp Savaşı'nda Osmanlı Devleti On iki Ada'yı İtalya'ya bırakmıştı. Lozan Antlaşması ile adalar üzerinde İtalya egemenliğini Türkiye tanıdı.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra İtalya hâkimiyetinde olan On iki Ada, Paris Antlaşması ile 31 Ocak 1948'de Yunanistan'a verildi, adalar elimizden uçup gitti. Bu kez de Yunanistan ile Türkiye arasında adalar ile ilgili sorun başladı. Buna kıta sahanlığı, karasuları ve Ege Denizi tabanında bazı madenler ve petrol bulunma olasılığının da eklenmesi sorunların artmasına yol açtı. Sonradan bu sorunlara bir de Kıbrıs sorunu eklendi. Adaların bazıları silahtan arındırılmak şartıyla (1947) verildi. Antlaşmayla adada sadece belli sayıda jandarma bulundurma imkânı veriliyordu. Asker sayısı yerel

Kaynak: <https://acikradyo.com.tr/editorden/5-baslikta-lozan-antlasmasin-in-onemi-10-lozan-yanina-10-yanit>

kolluk sayısını geçmeyecekti. Antlaşma hükümlerine göre; adalarda silah, üs, havaalanı yapılmayacaktı; ancak Türkiye Yunanistan'ı devamlı uyarmasına rağmen, Yunanistan 1950'den beri adaları silahlandırmaya devam ediyor.

Türkiye ile Yunanistan arasındaki anlaşmazlığın başında gelen kıta sahanlığı sorunu 1958'de Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansında ele alındığında; "Aynı denizde kıyıları olan anakaralar gibi aynı haklara sahip olması gerektiği" görüşü benimsendi. Bu sözleşmeyi 1972'de kabul eden Yunanistan, sorunu aynı denizde sınırları olan Türkiye ile anlaşarak çözüm yolunu tutmayıp Ege Denizi'nde kendi sahası olarak gördüğü bölgede yabancı şirketlere petrol arama izni vermeye başladı. Bu tek yanlı sınır saptaması Yunanistan ile Türk anakarası arasındaki eşit uzaklık ilkesini bir yana iterek yalnızca On iki Ada ile Türkiye arasındaki uzaklığı ölçü alıyordu. Sonuçta, Ege Deniz kıta sahanlığının tamamı Yunanistan'ın oluyordu.

Bu tutum karşısında Türkiye, Ege Denizi'nin en derin noktalarından geçen bir hatta göre kıta sahanlığı belirledi, 1973 Ekim ayından sonra kendi sınırları içinde kalan alanda petrol arama izinleri vermeye baş-

ladı. Bunun üzerine iki ülke arasında sorun alevlendi. İkili görüşmeler sonunda 11 Kasım 1976 Bern Bildirisi ile anlaşmazlık alanlarında arama yapılmaması kararı alındı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ve Adalet Divanı da kıta sahanlığı sorununu, iki ülke arasında görüşmeler yoluyla çözülmesi kararına vardı. Bern Bildirisini tanımadığını söyleyen Yunanistan ile görüşmeler kesildi.

Yunanistan, Türkiye'nin Ege Denizi'nde kıta sahanlığı olmadığını, petrol arama hakkının kendisinde olduğunu savunuyordu. Bu anlayışla 1987 yılı Mart ayında yabancı şirketlere yeniden petrol arama izni vermeye başladı.

25 Mart 1987'de Türkiye'de Türkiye Petrolleri A.Ş.'ye Semendirek, Limni, Midilli ve Sakız Adaları çevresinde petrol arama hakkını tanıdı. Bu hal çatışmaya yol açabilecek kadar ortamı gerginleştirse de iki ülke yöneticilerinin ılımlı davranışlarıyla ilişkiler yumuşadı.

Ege sorununun bir başka parçası da Fır Hattı anlaşmazlığı idi. Fır Hattı, uluslararası uçuş güvenliğini sağlamak için belirlenen hava hattına verilen isimdir. Bu anlaşmazlık Yunanistan'ın kendi Fır Hava sahasını, ulusal hava sahası olarak görmesin-

den doğmuştur. Buna göre, Yunanistan ulusal hava sahası ilan ettiği uluslararası hava sahasına girecek olan askeri uçakların “izin istemelerini” zorunlu kılıyordu. Bu tutum iki komşu ülke arasında sorun doğmasına yol açtı.

Yunanistan 1931’de hava sahasını 3 milden 10 mile çıkarmıştı. O tarihlerde Türkiye bu olayın üzerinde durmamıştı. Kıbrıs Barış Harekâtını izleyen gelişmelerden sonra Yunanistan karasuları ve hava sahasının 6 mille sınırlı olduğu konusunda kararlı davranınca Fır Hattı sorunu öncelik kazandı. Bu sorun daha sonra çözüme kavuştu ama 10 millik hava sahası sorunu çözüme kavuşmadı.

Diğer bir Ege sorunu da Yunanistan’ın Ege Adaları’nı askeri bölge durumuna getirip silahlandırması olayıdır. Lozan Antlaşması’na göre adalar silahlandırılmaz iken, Yunanistan Montrö Sözleşmesi (1936) gereğince, Lozan’ın adalar ile ilgili kararlarının değiştiğini savunarak uygun gördüğü adaları silahlandırmasıdır. Yunanistan bu uygulama ile iki ülke arasında Ege Adaları sorununun gündemde kalmasına yol açmıştır.

Türkiye Ege Hava sahası yönünde Yunanistan’ı uyarıyor ve hava sahası ile karasuların 6 mille sınırlı olduğunu söylüyor. Yunanistan’ın ihlali karşısında Türk jetleri harekete geçip Türkiye hukuki haklarını kullanıp caydırma hareketleri yapıyor. Yunanistan’ın Ege’de yapmak istediği genişleme politikasına karşılık Türkiye, Efes 2022 tatbikatı ile kararlılığını da göstermiştir. Türkiye Ege Adalarında uluslararası antlaşmalara uyulmasını istiyor.

İSTANBUL VE ÇANAKKALE BOĞAZLARI (MONTREUX (MONTRÖ) SÖZLEŞMESİ)

Boğazlar, 1453 tarihinden sonra Türklerin kontrolüne geçtiğinde, Boğazlar üzerinde Osmanlı hâkimiyeti

hakkında başka ülkelerden gelen ne bir iddia, ne de bir uluslararası tartışma oluyordu. Her türlü geçiş sıkı denetim altında tutuluyordu. Bazı ufak değişiklikler hariç, bu kontrol ve hâkimiyet I. Dünya Savaşı süresince kesin kontrol altında devam etti.

Lozan Antlaşması ile iki boğaz kıyıları askerden arındırılmış ve geçişleri düzenlemek amacıyla, Türkiye temsilcisinin de yer aldığı bir komisyon oluşturulmuştu. Boğazların güvenliği ise Cemiyeti Akvam tarafından sağlanacaktı.

Türkiye, Boğazlar üzerinde egemenliğin sınırlandırılması demek olan bu kolektif güvenlik konusunda Milletler Cemiyetinin etkili bir tutum gösterememiş olmasından, ayrıca boğazların savunmasında tahkimat yapmadığından rahatsızlık duymaktaydı.

Bu durum karşısında Türkiye 1935 yılında Boğazların askerlikten tecridi ile gerçekte Türkiye savunmasını zayıflatmış olduğundan bu hükümlerin kaldırılmasını istedi. Türkiye’nin barışçı teşebbüsleri, yapmış olduğu olumlu temaslar, diplomatik atmosfer ortamında hoş karşılanması sonucu, istenilen başarıyı sağladı. Türkiye’nin çağrısı üzerine Lozan Konferansına katılan devletler ile yapılan toplantıda, Türkiye’nin istekleri doğrultusunda Montreux Sözleşmesi 20 Temmuz 1936’da imzalandı.

Buna göre; Lozan Antlaşması ile oluşturulan Boğazlar Komisyonu kaldırıldı. Boğazların yönetim ve güvenliği Türkiye’ye bırakıldı. Savaş gemilerinin geçişleri bazı koşullara bağlandı. Savaş durumundaki devletlerin gemi geçişleri yasaklandı.

Montreux Sözleşmesi, Boğazlardan geçişlerde sahil dar olmayan devletlere birçok kısıtlama getirmek suretiyle Türkiye’nin güvenliğini

sağlamış oluyordu. Sözleşmeye göre; savaş halinde Türkiye tarafsız ve savaş dışı ise muharip devletlerin gemileri boğazlardan geçemeyecekti, Türkiye muharip ise veya kendini yakın bir savaş tehlikesi karşısında görürse, savaş gemilerinin geçişini istediği gibi düzenleme yetki ve takdiri elde etmiş oluyordu. Barış zamanında ise ülkelerin büyük savaş gemilerine, uçak gemileri ve denizaltı gemilerine Boğazlar ile Karadeniz kapatılmıştı. Askeri uçakların boğazlardan geçmesi yasaklandı. Boğaz geçişlerinde sağlık kontrolü, fener, şamandra ve kurtarma hizmeti için vergi ve harç alınacaktı.

Sonuç; Boğazlar üzerinde silahsızlanma kayıtları kaldırılıyor ve Türk egemenliği tam olarak sağlanıyordu. Sözleşme Karadeniz devletleri lehine de bazı değişiklikler getirmişti. Türkiye tarafsız ve savaş dışı ise, savaşan tarafların savaş gemileri geçemeyecekti. Türkiye bir savaşa girerse veya kendini yakın bir savaş tehlikesi karşısında görürse, diğer devlet savaş gemilerinin geçmesi Türkiye’nin takdirine kalacaktı.

Karadeniz’de kıyısı olmayan devletlerin Karadeniz’e geçirecekleri savaş gemilerinin cinsi, büyüklüğü ve tonajı sınırlanıyordu. Bu hüküm güvenlik bakımından Karadeniz devletlerinin lehine idi.

Sözleşme 20 yıl için imzalanmakla beraber, sözleşmenin yürürlüğü devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Prof. Dr. Fahir Armaoğlu
- Temel Britannica, Cilt 6 sh 54
- Vatan-Atatürk’ün Anlatımıyla Kurtuluş Savaşı
- Muhtelif Gazeteler